

Täysistunto

Torstai 1.12.2022 klo 15.59—1.13

4. Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta

Valtioneuvoston selonteko VNS 13/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Oikeusministeri Anna-Maja Henrikssonin esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Aluksi pidetään ryhmäpuheenvuorot, joiden pituus on enintään viisi minuuttia. Muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään viisi minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään viisi minuuttia. Lisäksi puhemies voi myöntää harkitsemassaan järjestyksessä vastauspuheenvuoroja.

Tässä vaiheessa lähetekeskusteluun varataan puolitoista tuntia.

Esittelypuheenvuoro, ministeri Henriksson, olkaa hyvä. [Hälinää] — Hetkinen, pyydän siirtämään muut keskustelut salista ulkopuolelle, jotta voidaan keskittyä nyt käsittelyssä olevaan asiaan. — Olkaa hyvä, ministeri Henriksson.

Asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.01 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Suomalainen demokratia nojaa oikeusvaltioon. Oikeusvaltion toimintaedellytysten turvaaminen on eduskunnan tehtävä, ja nyt meillä on käsissämme historian ensimmäinen oikeudenhoidon selonteko.

Statsrådet har gett den första redogörelsen någonsin om rättsvården i Finland till riksdagen. Redogörelsen ger oss en helhetsbild av rättsvårdens tillstånd och finansieringsunderskott hos samtliga aktörer inom rättsvården.

Oikeudenhoidon selonteko antaa kokonaisvaltaisen ja tiiviin kuvan suomalaisen oikeudenhoidon nykytilasta, toimintaedellytyksistä, rahoitusvajeesta ja kehityssuunnista. Laajasta oikeudenhoidon kokonaisuudesta selonteko keskittyy tuomioistuinlaitoksen, Syyttäjälaitoksen, Ulosottolaitoksen, Rikosseuraamuslaitoksen, oikeusapu- ja edunvalvontapiirien, Oikeusrekisterikeskuksen, kuluttajariitalautakunnan sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimintaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

Arvoisa puhemies! Suomalainen oikeusvaltio on vankalla pohjalla. Samalla Suomen keskeisiä ongelmakohtia ovat oikeusprosessien pituus ja oikeudenkäyntien kalleus. Tätä kritiikkiä tulee niin kansainvälisistä vertailututkimuksista kuin myös kansalaisilta ja eduskunnastakin. Selonteko antaa työkaluja tähän rahoituksen korjauksen osalta ja toimenpiteiden kautta.

Den finländska rättsstaten står på en stabil grund. Samtidigt är längden på rättsprocesserna och de höga rättegångskostnaderna problem som vi har. Redogörelsen innehåller verktyg för att lösa dessa problem genom att korrigera finansieringen och genom att förverkliga de konkreta åtgärdsförslag som ingår i redogörelsen.

Arvoisa puhemies! Tällä hallituskaudella työtä oikeudenhoidon toimintaedellytysten parantamiseksi on tehty päättäväisesti. Edellisten hallitusten tekemät säästöpäätökset ovat vähentäneet oikeudenhoidosta merkittävästi henkilötyövuosia ja siten heikentäneet hyvin resurssisidonnaista oikeudenhoitoa. Nykyinen hallitus on korjannut tilannetta ja lisännyt pysyvästi vuosittain oikeudenhoidon resursseja 80 miljoonalla eurolla. Selonteko kertoo, että tämänkin jälkeen oikeudenhoidon rahoitusvaje on vuosittain 90 miljoonaa euroa. Työtä on siis jatkossakin vielä tehtävänä ja rahoitusvaje täytettävänä. [Ben Zyskowicz: Voisiko prosesseja kehittää?]

Selonteon lähtökohtana on erityisesti kysymys, kuinka kansalaisten ja yritysten oikeusturva toteutuu käytännössä suomalaisessa oikeusvaltiossa ja hyvinvointiyhteiskunnassa. Sujuvat oikeusprosessit ja oikeusvarmuus ovat myös tärkeitä yritysten investoinneille ja kilpailukyvyille. Tuomioistuinten riippumattomuus sekä luottamus oikeuslaitoksen toimintaan ovat vahvuustekijöitä, joiden varaan Suomen oikeusvaltion tulee jatkossakin rakentua.

Selonteossa asetetaan tavoitteet, joihin on oikeusturvan toteutumisen takaamiseksi ensi vaiheessa pyrittävä. Kyse on alkuvaiheen keskimääräisistä käsittely- ja jonotusaikatavoitteista, joihin oikeudenhoidon prosessin on mahdollista päästä, kun resursseja lisätään ja toimintaa kehitetään. Kun oikeudenhoitoon panostetaan mainittu 90 miljoonaa euroa, voi yhteiskunta saada vastineeksi parempaa ja laadukkaampaa oikeudenhoitoa. Tämä konkretisoituu kansalaisille esimerkiksi lyhyempinä oikeusprosesseina.

Nykyisin rikosasioiden käsittely kärjäoikeudessa voi kestää vuosia. Keskimääräinen kesto on puoli vuotta. Tavoitteena on nyt saada käsittelyaika lyhenemään keskimäärin neljään kuukauteen. Kuluttajariitalautakunnan käsittelyaika on nykyisin keskimäärin jopa 14 kuukautta. Tavoittelemme puolen vuoden käsittelyaikaa. Kun nämä ensisijaiset tavoitteet on saavutettu, tulee jatkon tavoitteita tarkastella riittävän kunnianhimoisesti ja käsittelyaikoja entisestään lyhentää. Pitkällä aikavälillä prosessit tulee saada vieläkin nopeammiksi.

Oikeusministerinä korostan kuitenkin, että valtioneuvosto tai oikeusministeriö ei ole tässäkään yhteydessä asettanut yksittäisille asioille käsittelyaikatavoitteita, vaan jokainen yksittäinen asia hoidetaan oikeusvaltioperiaatteen mukaisesti siten kuin kukin riippumaton viranomainen asian käsittelee ja ratkaisee. Selonteko kuvaa tavoitteellista oikeudenhoidon tilaa nykytilasta katsottuna.

Värderade talman! Under denna regeringsperiod har vi målmedvetet arbetat för att förbättra finansieringen av rättsvärderna. Till rättsvärderna har regeringen kanaliserat tilläggsresurser på 80 miljoner euro årligen. Detta tillägg är bestående. Ur redogörelsen framgår att det

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

årliga behovet av tilläggsresurser är ytterligare 90 miljoner euro. I redogörelsen ingår 31 åtgärdsförslag för att uppnå de fastställda målen.

Arvoisa puhemies! Oikeusprosessien lisäksi selonteossa näkyvät muut oikeudenhoidon tavoitteet. Esimerkiksi rikosseuraamuspuolella vankien kuntouttavaa toimintaa on tavoiteltavaa lisätä paristakymmenestä tunnista 35 viikkotuntiin ja laitosturvallisuusindeksiä tulisi parantaa ja turvata vankilaturvallisuus. Oikeudenhoidon selonteossa tavoitellaan tilaa, jossa nykyisen 14 päivän sijaan julkisen oikeusavun jonotusaika olisi keskimäärin 8 päivää.

Todettu 90 miljoonan euron rahoitusvaje tarkoittaa sitä, että vuonna 2030 oikeudenhoidon toimijoiden henkilöstöä on kasvatettu noin 1 200 henkilöllä. Tavoiteltu henkilöstömäärä jakaantuu suhteellisen tasaisesti oikeudenhoidon ketjussa: kolmasosa tuomioistuimille, syyttäjille ja oikeusapuun, kolmasosa Rikosseuraamuslaitokselle ja loppukolmannes muille oikeudenhoidon toimijoille.

Selonteosta on tehty hyvin konkreettinen. Selontekoon on koottu 31 toimenpidettä tavoitellun oikeudenhoidon tilan saavuttamiseksi. Selonteon pääpainopiste on oikeudenhoidon rahoitusvajeen kuvaus ja toimenpiteet, jotka me voimme oikeudenhoidossa toteuttaa. Kuluvalla hallituskaudella ei ole tehty oikeuslaitoksen toimipaikkaverkostoa koskevia muutoksia, eikä selonteossa oteta kantaa toimipaikkaverkostoa koskeviin seikkoihin.

Arvoisa puhemies! Hyvin toimiva oikeudenhoito on oikeusvaltion perusta. Luottamus oikeusvaltioon on keskeistä yhteiskunnan yhtenäisyyden, demokraattisen toimintakulttuurin, yhteiskuntarauhan ja kansantalouden kannalta. Lopuksi haluan tuoda esille myös sen, ettei toimiva oikeudenhoito ole vain valtion budjetin menoerä, vaan oikeudenhoidolla on myös merkittävä valtiontalouden fiskaalinen vaikutus. Oikeudenhoito tuo valtionkassaan tuloja vuosittain 700 miljoonaa euroa.

Arvoisa puhemies! Selonteon myötä tilannekuva oikeudenhoidon tarpeesta on koottu nyt tiiviisti jatkokeskustelua varten. Hallitus on tehnyt paljon oikeudenhoidon eteen, ja työtä selonteon pohjalta on välttämätöntä jatkaa ja varmistaa oikeudenhoidon toimintaedellytykset. Nyt on jatkokeskustelun ja tekojen paikka.

Värderade talman! En fungerande rättsvård utgör grunden för rättsstaten. Förtroendet för rättsstaten är centralt för enigheten i samhället, för demokratin, samhällsfreden och nationalekonomin. Den här redogörelsen kommer att fungera som ett verktyg och som en vägkarta för kommande regering. — Tack så mycket, kitioksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Sitten siirrytään ryhmäpuheenvuoroihin. — Edustaja Werning, sosiaalidemokraattien ryhmä.

17.10 Paula Werning sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeudenhoidon toimijat ja toiminnot muodostavat yhteiskunnassamme tärkeän selkärangan, johon voimme nojata niin hyvinä kuin huonoina aikoina. Oikeuden toteutumisen avulla rakennetaan turvallista yhteiskuntaa jokaiselle. Turvallisuuden rakentaminen on erityisen keskeistä nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa, jossa turvallisuusympäristömme on muuttunut.

Oikeudenhoidolla on keskeinen rooli siinä, että perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat yhteiskunnassamme. Jokaisen on voitava luottaa saavansa oikeudesta apua. Vaikka suoma-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

lainen oikeusvaltio lepää eri kansainvälisten vertailujen mukaan suhteellisen hyvällä pohjalla, on meilläkin huolenaiheita näkyvillä. On kestänyt, että oikeusprosessien kesto on pidentynyt ja ne ovat myös kallistuneet vuosien saatossa.

Arvoisa puhemies! Oikeuden pitäisi olla saatavilla kaikille tulotasosta tai yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta. Monilla ihmisillä ei tällä hetkellä ole käytännössä mahdollisuutta viedä esimerkiksi riitaa tuomioistuimeen, tai ratkaisun saaminen kestää liian pitkään.

Selonteon mukaan myös ruotsinkielisten palveluiden saatavuudessa on ollut haasteita kaksikielisillä alueilla.

Enligt redogörelsen har det även funnits utmaningar i tillgången till svenskspråkiga tjänster i tvåspråkiga områden.

Oikeusvaltion yhdenvertainen toteutuminen edellyttää oikeudenhoidon resurssien kasvatamista sekä oikeudenkäyntien kokonaiskeston lyhentämistä ja hinnan alentamista. Tällä hallituskaudella suunta on ollut oikeaa kohti ja oikeudenhoidon resursseja on lisätty. Lisäresurssien lisäksi tarvitaan kuitenkin jatkossa myös toimintatapojen muutoksia, joilla oikeusturvaa ja oikeuden saatavuutta voidaan parantaa. Pidän tärkeänä, että esimerkiksi vaihtoehtoisten sovittelu- ja riidanratkaisumallimenetelmien mahdollisuudesta keskustellaan enemmän niissä tilanteissa, kun ne voisivat toimia sopivana väylänä yhteisymmärryksen löytämisessä.

Meille sosiaalidemokraateille on myös tärkeää, että henkilöstön jaksamisesta ja turvallisuudesta huolehditaan. Niistä huolehtiminen on samalla keskeinen tekijä alan pito- ja vetovoiman lisäämisessä.

Arvoisa puhemies! Rikosasioissa pitkät käsittelyajat lisäävät epävarmuutta, jolla on negatiivinen vaikutus etenkin rikosten uhreille ja heidän läheisilleen. Oikeuden parempi saatavuus lisää luottamusta ja vakautta yhteiskunnassa, kun ihmisillä on mahdollisuus hakea oikeutta järjestelmän kautta. Toimiva oikeudenhoito on tärkeä osa sisäistä turvallisuutta. Pelkästään esimerkiksi poliisin määrärahan nostaminen ei yksin riitä rikosvastuun toteutumiseksi käytännössä. Vain yhteen paikkaan resurssien lisääminen muodostaa pullonkaulan myöhemmäksi ketjuun. Panostuksia on siis tehtävä tasapuolisesti koko ketjulle.

Vankiloiden roolilla on merkitystä paitsi rangaistusten täytäntöönpanijoina myös uusintarikollisuuden ehkäisemisessä. Tuomituilla pitää olla mahdollisuus saada apua myös sosiaaliin ongelmiin, näin taataan tasaisempi polku takaisin vankeuden jälkeiseen aikaan. Tärkeimpiä rikollisuutta ehkäiseviä toimia ovat kuitenkin ongelmien juurisyihin puuttuminen — syrjäytymisen ja eriarvoistumisen ennaltaehkäiseminen, koulutukseen panostaminen sekä kiinnijäämisriskin nostaminen.

Arvoisa puhemies! Yhteiskunta ympärillämme muuttuu jatkuvasti, ja se vaikuttaa myös oikeudenhoidon toimintaympäristöön. Teknologian kehitys, kansainvälistyminen ja asioiden monimutkaistuminen näkyvät myös siellä. Oikeudenhoidon toimijoiden osalta luottamus ja riippumattomuus pysyvät kuitenkin avainsanoina muuttuvassa yhteiskunnassa. Meidän on kyettävä huolehtimaan siitä, että toimijat Syyttäjälaitoksesta aina Oikeusrekisterikeskukseen pystyvät vastaamaan muutoksiin ja säilyttämään kansalaisten luottamuksen sekä huolehtimaan oikeuksien yhdenvertaisesta toteutumisesta. Se on myös yhteiskuntarauhan kannalta tärkeää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

Toivon jokaisen puolueen olevan valmis sitoutumaan yhteisesti työhön ihmisten oikeusturvan parantamiseksi ja varmistamiseksi. Nyt ensimmäistä kertaa käsittelyssä oleva oikeudenhoidon selonteko antaa tähän työhön arvokasta pohjaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja sitten edustaja Meri, perussuomalainen eduskuntaryhmä, olkaa hyvä.

17.15 Leena Meri ps (ryhmäpuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Käsitlemme ensimmäistä oikeudenhoidon selontekoa. Kiitän oikeusministeriä ja erityisesti lakivaliokuntaa, jonka ehdotuksen pohjalta selonteko on valmisteltu. Oikeudenhoidon viranomaiset ylläpitävät yhteiskuntarauhaa ja turvallisuutta. Se ansaitsee oman selontekonsa.

Lakivaliokunta on jo vuosia toistuvasti kiinnittänyt vakavaa huomiota oikeudenhoidon perusrahoituksen riittämättömyyteen sekä sen aiheuttamiin merkittäviin ongelmiin ja pitänyt välttämättömänä, että oikeudenhoidon perusrahoitusta viipymättä korotetaan olennaisesti ja pysyvästi.

Nyt käsiteltävän selonteon mukaan oikeudenhoidon toimintaedellytysten turvaamiseksi ja kohtuullisiin oikeudenhoidon tavoitteisiin pääsemiseksi tarvitaan noin 1 200 henkilötyövuotta vuoteen 2030 mennessä, mikä edellyttää oikeudenhoidon perusrahoituksen pysyvää lisäämistä keskimäärin 90 miljoonalla eurolla vuodessa. Tämä on lähes 10 prosenttia oikeusministeriön hallinnonalan nykyisistä vuotuisista kokonaismäärärahoista. Rahoitusvaje on järkyttävä, ja se näkyy käytännössä henkilöstön ylisuurina työkuormina ja oikeusprosessien pitkinä kestoina.

Kuulemme toistuvasti, kuinka vanginvartijat joutuvat turvallisuutensa uhalla työskentelemään yksin ja kuinka loppuunpalaneet syyttäjät ja tuomarit suunnittelevat uranvaihtoa. Ei ihme: Rikosseuraamuslaitokselta puuttuu ainakin 400 henkilötyövuotta, syyttäjien pöydillä on yli 18 000 ratkaisematonta rikosasiaa, ja rahapulasta kärsivissä käräjäoikeuksissa ratkaistiin pelkästään viime vuonna 480 000 siviiliasiaa, joista osa on odottanut ratkaisua jo yli puolitoista vuotta. Miettikää, missä ahdingossa meidän oikeudenhoito on.

Selonteossa esitetään sinänsä hyviäkin toimenpide-ehdotuksia, mutta siinä on myös puutteita. Siellä ei esimerkiksi kiinnitetä huomiota ulkomaalaisasioiden kohtuuttoman suureen määrään hallintotuomioistuimissa. Ainakin Helsingin hallinto-oikeus ja korkein hallinto-oikeus ovat jo pitkään olleet todella turvoksissa ulkomaalaisasioista.

Selonteossa todetaan suoraan, että ulkomaalaistaustaiset henkilöt ovat suhteellisesti muuta väestöä useammin rikoksesta epäiltyinä. Rikollisuus on entistä järjestäytyneempää, monikansallista, kulttuurien rajat ylittävää, ja järjestäytyneen rikollisuuden ohella myös jengirikollisuus on yleistynyt.

Näiden maahanmuuton aiheuttamien ongelmien ratkaisemiseen ei esitetä selonteossa toimenpiteitä. Ongelman juurisyyn korjaamiseen tarvitaan perussuomalaisten esittämiä keinoja, kuten maahanmuuttopolitiikan kiristämistä ja ulkomaalaisten rikollisten karkottamista.

Arvoisa puhemies! Ihmettelen myös kirjausta selonteossa, että suomalainen yhteiskunta on objektiivisesti mitattuna turvallisempi kuin aiemmin. Henkirikoksia ja niiden yrityksiä on viime aikoina tehty enemmän kuin vuosikausiin. Väkivaltarikosten ja ryöstöjen määrä on kasvussa, ja varsinkin alaikäisten tekemiä vakavia rikoksia on kirjattu viime vuosina ennätysmäärät. Katuväkivalta ja jengirikollisuus rehottavat maassamme. Tilanne on äärimmäisen huolestuttava.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

Selonteossa ei myöskään tunnisteta tarvetta rangaistusten kiristämiseksi, vaikka on tiedossa, että Suomessa on monien vakavien henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten osalta löperömmät rangaistukset kuin muissa Pohjoismaissa. Päinvastoin selonteossa ehdotetaan yhdyskuntaseuraamusten lisäämistä. Rangaistuksista ja niiden täytäntöönpanosta puhuttaessa selonteossa painotetaan ennen kaikkea sosiaalista tasa-arvoa ja kuntouttavaa terapiaa. Vankila ei kuitenkaan voi olla pelkkä terapiatalo, ja rangaistus on tarkoitettu kielteiseksi seuraamukseksi rikoksentehtäjälle. Tämä on selonteossa täysin unohdettu.

Perussuomalaiset julkaisi äskettäin kriminaalipoliittisen ohjelman, jossa esitimme vakavien rikosten rangaistusten kiristämistä, vaarallisten vankien pitämistä lukkojen takana ja useita muitakin toimenpiteitä seuraamusjärjestelmän uudistamiseksi. Ne toteuttamalla yhteiskuntamme olisi turvallisempi ja samalla suomalaisten luottamus oikeudenmukaisuuteen ja oikeuslaitokseen paranisi.

Arvoisa puhemies! Suomi on, ja Suomen hallitus, kuluvalla hallituskaudella käynyt saarnaamassa ympäri Eurooppaa oikeusvaltion tärkeydestä, mutta kuten selonteosta ilmenee, on meidän oma oikeusjärjestelmämme aliresursoitu ja heitteillä. Hallituksen olisikin pitänyt keskittyä oman oikeudenhoidon kuntoon laittamiseen, näin perussuomalaiset olisivat tehneet. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen, kokoomuksen eduskuntaryhmä, olkaa hyvä.

17.20 Pihla Keto-Huovinen kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri! Kokoomukselle vahva oikeusvaltio on yhteiskunnan perusta. Oikeusvaltio mahdollistaa kansanvallan ja perusoikeuksien toteutumisen sekä koko muun yhteiskunnan toiminnan. Se varmistaa, että julkisen vallan käyttö perustuu lakiin ja että oikeusturvaa saa, kun sitä tarvitsee. Suomen oikeusvaltio on maailman vahvimpia, ja siitä meidän on syytä olla ylpeitä.

Viime vuosina oikeusvaltion ylle on kuitenkin alkanut kertymään tummia pilviä. Oikeusprosessien kestot ja kuluriski ovat kasvaneet tavalla, joka voi estää oikeuksiin pääsyn. Käsittelyaikojen pitkittyminen kuormittaa asianosaisia sekä heikentää todistelun luotettavuutta ja luottamusta oikeusjärjestelmäämme. Kun ihmiset huomaavat, ettei oikeutta saa tai sen saaminen on muuttunut kohtuuttoman vaikeaksi, kalliiksi ja uuvuttavan pitkäkestoiseksi, johtaa tämä siihen, ettei rikoksista ilmoiteta eikä oikeusturvaa haeta. Jos ihminen menettää uskonsa oikeusjärjestelmään, hän menettää uskonsa koko yhteiskuntaan.

Tilanne on myös oikeudenhoidon henkilöstön kannalta kestävä: henkilöstöä on liian vähän, ja työkuorma on kohtuuton. Oikeudenkäyntien viivästyminen on myrkkyä taloudellemme ja Suomen houkuttelevuudelle investointikohteena. Valtiolla aiheutuu myös kustannuksia hyvityskorvausten muodossa.

Oikeusvaltion säilyminen ei ole itsestäänselvää, vaan tarvitaan tekoja. Käsittelyssämme oleva historian ensimmäinen tilannekuvan ja konkreettiset kehitysehdotukset sisältävä oikeudenhoidon selonteko on tässä työssä erittäin tärkeä.

Arvoisa puhemies! Keskeisin syy oikeusprosessien pitkään kestoon on oikeudenhoidon riittämätön perusrahoitus. Jotta suomalaisten oikeusturva voi toteutua, on koko rikosprosessiketjun oltava riittävästi resursoitu aina poliisista Syyttäjälaitoksen kautta tuomioistuihin ja Rikosseuraamuslaitokseen. Riittävät resurssit ovat edellytys sille, että prosessien kestot lyhenevät eivätkä luopumISRatkaisujen määrät enää lisäänty.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

Selonteossa on tuotu esille tuomioistuinlaitosten keskimääräisiä käsittelyaikoja, mutta ne eivät anna oikeaa kuvaa käsittelyaikojen pituudesta, sillä käsittelyajat vaihtelevat asiarhmittain. Tosiasiassa rikosasioiden kesto on kohtuuton asianosaisten, erityisesti uhrin, näkökulmasta. Esimerkiksi raiskausasian käsittely tapahtumasta käräjäoikeuden tuomioon kestää noin kaksi vuotta.

Oikeusprosessien pitkien kestojen ohella oikeusturvaa uhkaa oikeudenkäyntien kalleus. Selonteon mukaan oikeudenkäyntikulut ovat lähes kolminkertaistuneet vuodesta 1995. On ilmeistä, että näin korkea kuluriski heikentää ihmisten käytännön mahdollisuuksia hakea asialleen oikeutta.

Syyttäjien tilanne Suomessa on kriittinen. Tämä näkyy viranomaisten tietoon tulleiden rikosten osalta nostettujen syytteiden lukumäärän jatkuvana vähenemisenä. Syyttäjät ovat huolestuttavan uupuneita työtaakkansa alla, heistä noin 80 prosenttia kokee työuupumusta. Syyttäjien määrässä Suomi laahaakin reilusti Euroopan keskiarvon alapuolella. Kun Suomessa on noin 7 syyttäjää 100 000:ta asukasta kohti, on Ruotsissa vastaava luku 10 ja Norjassa 16.

Myös Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöresurssit ovat riittämättömät suhteessa toiminnan laajuuteen, laitosrakenteeseemme ja täytäntöönpanon vaikuttavuustavoitteisiin. Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea onkin toistuvasti kiinnittänyt huomiota vankitoiminnan ja koulutetun henkilökunnan riittämättömyyteen sekä vankiterveydenhuollon resursseihin. Vankiloissa erityisen työturvallisuusriskin muodostaa myös yksin työskentely.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen arvovalinta on puolustaa oikeusvaltiota ja suomalaisten oikeusturvaa. Nykytilanne on täysin kestämaton. Ei voi olla niin, että Suomessa harmaantuu ja joutuu mittailemaan lompakkoaan ennen kuin saa asialleen oikeutta. Hallituksen on ryhdyttävä välittömästi toimiin oikeudenkäyntien kestojen lyhentämiseksi ja kulu- riskin alentamiseksi, ja selonteko tarjoaa tähän hyviä aineksia.

Kokoomus on vaihtoehtobudjetissaan esittänyt hallituksen politiikalle vaihtoehdon, joka turvaa oikeusjärjestelmän resurssit. Lyhentäisimme oikeudenkäyntien kestoja osoittamalla tuomioistuimille kymmenen miljoonaa euroa enemmän kuin hallitus. Helpottaisimme syyttäjien työtaakkaa vahvistamalla Syyttäjälaitoksen rahoitusta kymmenellä miljoonalla eurolla. Lisäksi parantaisimme vankilaturvallisuutta lisäämällä Rikosseuraamuslaitokselle viisi miljoonaa euroa.

Tämä kaikki tehdään osana budjettia, jossa työn verotus laskee ja Suomen velkaantumisen vähenee. Vaihtoehtoja on, kyse on menokohteiden priorisoinnista. Oikeusvaltiolle tarvittavat rahat ovat pieniä suhteessa kokonaisuuteen, jossa hallitus on lisännyt pysyviä menoja vaalikauden aikana yli 1 000 miljoonalla eurolla. Arvoisa hallitus, oletteko valmiit tarttumaan kokoomuksen esitykseen ja lisäämään oikeusjärjestelmän resursseja? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Huttunen, keskustan eduskuntaryhmä, olkaa hyvä.

17.26 Hanna Huttunen kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Laeilla on maa rakennettava. Tämä on ollut kestävä periaatteena itsenäisen Suomen kehitykselle oikeusvaltiona. Toisin kuin monissa muissa maissa, meillä kansanvalta toimii, oikeutta jakavat riippumattomat tuomioistuimet ja voimme luottaa viranomaisiin. Meillä on myös vah-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

va halu toimia oikeudenmukaisesti, ja tunnemme vastuamme kanssaihmisistä. Nämä asiat ovat olleet yhteiskuntarauhan ja eheyden tae vaikeinakin aikoina.

Kuitenkin maailma muuttuu nopeasti ympärillämme, eikä mikään ole itsestään selvää. Tuoreimpana huolenaiheena ovat olleet koronaepidemia, sota Ukrainassa, energiakriisi, inflaation tuomat talousongelmat, nuorten pahoinvointi, verkkorikollisuus ja uusimpana ilmiönä raaistunut jengiväkivalta. Kaikki nämä vaikuttavat myös oikeudenhoitoon ja koetelevat kansalaisten oikeudenmukaisuuden ja turvallisuuden tunnetta. Siksi meidän päättäjien on paneuduttava oikeushoidon haasteisiin viimeistään seuraavissa hallitusohjelmaneuvoitteluissa. Meillä ei ole varaa menettää kansalaisten luottamusta Suomeen oikeusvaltioon.

Arvoisa puhemies! Selonteon mukaan meillä on 90 miljoonan euron sekä 1 200 henkilötyövuoden resurssivaje. Selonteko sisältää yhteensä 31 toimenpide-ehdotusta. Niiden joukossa on hyviä ehdotuksia, toki puutteitakin löytyy. Tuomioistuimissa arkipäivää ovat jo kauan olleet valtavat jutturuuhkat, päätösten venyminen vuosikausiksi sekä syyttäjien ja tuomareiden uupumiset liiallisen työtaakan alla.

Keskusta yhtyy selonteon näkemykseen lisävoimavarojen tarpeesta. Ne on kuitenkin turvattava koko oikeushoidon ketjulle aina poliisista ja sen suorittamasta esitutkinnasta alkaen. Olemme kestävässä tilanteessa, jos yhä useammat rikokset vain kirjataan ylös mutta ne jäävät tutkimatta poliisin resurssipulan takia.

Selonteossa ei pohdita lainkaan oikeushoidon palveluiden alueellista saatavuutta ja saavutettavuutta. Toki sähköisiä palveluja luvataan kehittää, mutta ne eivät ole jokaisen saavutettavissa. Siksi me keskustassa lähdemme siitä, että jokaisessa maakunnassa on oltava vähintäänkin yksi käräjäoikeuden kanslia sekä tarvittava määrä muita toimipaikkoja. Vain tällä tavalla voimme taata jokaiselle mahdollisuuden saada asiansa viivytystä ja riippumattoman tuomioistuimen käsittelyyn, kuten perustuslakiimme on kirjattu.

Meidän tulisi hyödyntää myös poikkeusoloista saatuja kokemuksia. Korona-aikana haajuttaminen vahvisti kriisinkestävyttämme. Esimerkiksi hajautettu vankilaverkko osoittautuikin meidän vahvuudeksemme.

Arvoisa puhemies! Jatkuvasti nousseiden oikeudenkäyntikulujen takia jo keskituloistenkin oikeusturva uhkaa vaarantua. He eivät välttämättä uskalla saattaa asiaansa tuomioistuimen ratkaistavaksi, vaikka aihetta olisi. On ollut murheellista saada viestejä esimerkiksi hometalon ostaneelta, jolla koti sekä omaisuus ovat vaarassa. Oikeutta ei uskalleta lähteä hakemaan ylisuurten kulujen ja pitkään kestävien oikeudenkäyntiprosessien takia.

Keskusta esittää oikeudenkäyntikulujen suitsimiseksi ratkaisuna asianajotoiminnan vapauttamista arvonnäkövelvollisuudesta, sikäli kuin kyseessä on yksityisen henkilön asian ajaminen tuomioistuimessa. Myös oikeusavun saamisen perusteena olevien tulorajojen korottaminen olisi syytä ainakin selvittää.

Meidän tulisi tarkastella koko oikeushoidon prosessiketjua myös rikoksen uhrin kannalta. Rikoksen uhriksi joutuneita ei tulisi pyöritellä eri oikeusasteissa yhä uudelleen ja uudelleen. Nykytilanteessa esimerkiksi väkivalta- tai seksuaalirikoksen uhrin joutuvat käymään läpi heitä syvästi järkyttäviä asioita monien vuosienkin päästä. Syynä tähän on oikeusjärjestelmämme armoton hitaus.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin kiittää hallitusta ja kiittää oikeusministeriä siitä työstä, jota tämä hallitus on tehnyt ylivelkaantuneiden auttamiseksi. Moni velallinen ja velkaongelmiin joutunut, olipa kyse ihmisestä tai yrityksestä, on saanut ja saamassa apua ah-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

dinkoonsa. Vaikeiden aikojen keskelläkin meidän on kyettävä tekemään päätöksiä ja antamaan ennen kaikkea toivon näköaloja kansalaisille.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Hyrkkö, vihreä eduskuntaryhmä, olkaa hyvä.

17.31 **Saara Hyrkkö vihr** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luottamus on yhteiskunnan perusta. Vakaata demokratiaa ja riippumatonta oikeusvaltiota ei tule pitää itsensä selvyytenä. Esimerkit maailmalta osoittavat, että kun kansainvälisen oikeuden periaatteet, yhteiset arvot ja sovitut pelisäännöt hylätään, oikeusvaltio voi hapertua silmänräpäyksessä. Meillä Suomessa luottamus on vahva. Saamme myönteisiä arvioita oikeusjärjestelmän riippumattomuudesta, sananvapaudesta ja korruption torjunnasta. Se ei ole sattumaa, se on pitkäjänteisen työn tulos ja suoraselkäisten ammattilaisten ansiota. Maalissa emme kuitenkaan ole. Oikeusprosessit ovat aivan liian pitkiä ja kalliita. Vihreille on tärkeää, että jokaisella on aito mahdollisuus hakea ja saada oikeutta.

Ärade talman! Jag vill offentligt tacka justitieminister Henriksson för att hon tagit med sig många lagförslag som har bekräftat rättsstaten.

Haluan kiittää ministeri Henrikssonia ja myös siitä, että pääsemme käsittelemään tätä kaikkien aikojen ensimmäistä oikeudenhoidon selontekoa. Olemme lakivaliokunnassa kantaneet yli puoluerajojen huolta oikeudenhoidon rahoituksesta ja siksi ehdottaneet korjaavien askelmerkkien kokoamista selonteon muotoon. Kuluvalle vaalikaudella pysyviä määrärahoja on lisätty tuntuvasti, mutta rahoituksen taso ei ole vielä riittävä. Oikeudenhoidon tekijät ovat harvoin barrikadeilla tai otsikoissa vaatimassa itselleen lisää rahoitusta, silti tai ehkäpä juuri siksi toivon, että jokainen puolue sitoutuu turvaamaan oikeudenhoidon riittävän perusrahoituksen ja pitämään huolta kohtuullisista käsittelyajoista ja jokaisen ihmisen oikeusturvasta. Vihreät ovat tähän työhön valmiita.

Arvoisa puhemies! Niin, oikeudenhoidon parissa työskentelevät ovat tosiaan harvoin barrikadeilla, vaikka ehkä syytä olisi. He ovat toistuvasti tuoneet esille työn kasvavia vaatimuksia, jaksamisen haasteita, keskeneräisten järjestelmien kuormittavuutta ja riittämättömiä resursseja. Epävarmasta rahoituksesta johtuva määräaikaisten työsuhteiden suuri määrä lisää hallinnollista taakkaa ja vaikeuttaa työsuhteiden täyttämistä. Vihreät pitävät välttämättömänä, että henkilöstön jaksamisen haasteisiin ja työsuhteiden määräaikaaisuuteen puututaan. Meidän on pidettävä parempaa huolta näistä ihmisistä, jotka työksensä turvaavat oikeutta ja puolustavat demokratiaa.

Arvoisa puhemies! Oikeudenhoidon voimavaroihin ja oikeusvaltion peruskysymyksiin kytkeytyy kiinteästi myös rikollisuuden määrä. Suomessa rikosten määrä on ollut jo pitkään laskussa, mutta rikollisuus kasautuu voimakkaasti sekä tekijöiden että uhrien osalta. Julkisessa keskustelussa rangaistusten koventamista tarjotaan usein ihmelääkkeeksi rikollisuuden vähentämiseen. Näyttöä tämän keinon vaikuttavuudesta ei juuri ole. Tärkeämpää olisikin tunnistaa niitä todellisuudessa toimivia keinoja ennaltaehkäistä rikollisuutta ja katkaista rikoskierteitä.

Vankeinhoidon laadun parantaminen voisi olla tällainen keino. Puolet vangeista uusii rikoksen viiden vuoden kuluessa vapautumisesta, jopa 90 prosentilla vangeista on jonkinlaista päihdetaustaa ja asunnottomuus, päihdeongelmat ja oppimisen haasteet vaikeuttavat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

monien vapautuvien vankien arjessa selviytymistä. Tämä kierre voidaan katkaista. Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea on toistuvasti kiinnittänyt huomiota vangeille järjestettävän mielekkään toiminnan ja koulutetun henkilökunnan riittämättömyyteen sekä vankiterveydenhuollon resursseihin. Vihreät ehdottavat, että tulevalla hallituskaudella rikollisuutta vähennetään vankeinhoidon laatua parantamalla.

Arvoisa puhemies! Oikeudenhoidon ketju on yhtä vahva kuin sen heikoin lenkki. Toimiakseen se edellyttää tasapainoista ja riittävää rahoitusta kaikille ketjun viranomaisille ja myös esimerkiksi rikosten uhrien tukemiseen. Terve oikeusvaltio on pienen ihmisen turva, josta kannattaa pitää huolta. Epäluottamuksen kylväminen tuomioistuimia ja erilaisia instituutioita kohtaan tai eri ihmisryhmien välille on aina hälytyskello myös oikeusvaltiolle. Vihreät haluavat rakentaa oikeusjärjestelmää, joka on ihmisten luottamuksen arvoinen. Vastuu sen luottamuksen rakentamisesta on yhteinen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kontula, vasemmistoliiton eduskuntaryhmä, olkaa hyvä.

17.36 Anna Kontula vas (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalainen oikeudenhoito on terveellä pohjalla. Se vartioi ansiokkaasti riippumattomuuttaan ja nauttii kansalaisten luottamusta. Kehitettävää kuitenkin löytyy: käsittelyajat ovat paikoin kohtuuttomia, oikeudenkäyntikulujen vuoksi ei kaikilla ole yhtäläistä pääsyä oikeusturvaan, rikostutkinta on tehotonta, ja vankiloiden korjausvelkakello tikittää. Koronaruuhkatkin ovat vielä purkamatta. Suomessa on perinteisesti pidetty tärkeänä rangaistusjärjestelmän yleisestävää vaikutusta. Yhdyskuntaseuraamukset ovat tästä näkökulmasta lyhyiden rangaistusten kohdalla usein vankeutta toimivampia, silti niiden käyttö on vähentynyt.

Arvoisa puhemies! Selonteko kuvaa, miten kansainvälistyminen, teknologian kehitys, väestömuutokset ja velkaantuminen haastavat oikeudenhoitoa. Asiat ovat aikaisempaa monimutkaisempia ja vaativat entistä enemmän asiantuntemusta. Yhteiskunnan muutos kutsumyös oikeuslaitosta muuttumaan. Kun paljon aikaa ja erilaisia konsultaatioita edellyttävien tapausten määrä lisääntyy, pitää sen näkyä myös resursseissa. Nyt henkilöstön määrä on päinvastoin vähentynyt. [Leena Meri: Nii-in!]

Muutostarpeet ovat myös laadullisia. Työnteon tapoja ja tietojärjestelmiä on kehitettävä edelleen. On arvioitava, mitkä asiat on tarkoituksenmukaisempaa käsitellä muissa menettelyissä ja viranomaisissa. Vaihtoehtoisia riidanratkaisumenetelmiä on hyödynnettävä laajemmin siellä, missä niiden tiedetään tuottavan ratkaisuja kustannustehokkaammin ja lisäävän kiistan osapuolten tyytyväisyyttä lopputulokseen.

Jostakin syystä selonteko on unohtanut toimintaympäristön analyysistään ympäristökatastrofin. Nyt olisi jo korkea aika hahmottaa, että ympäristö ei ole sektorikysymys vaan kaikkea yhteiskunnallista toimintaa määrittävä megatrendi. Vasta tällä viikolla saimme kuulla Suomen ensimmäisestä ilmasto-oikeudenkäynnistä. Järjestöjen hallintovalitus kääntää todennäköisesti kokonaan uuden lehden suomalaisen ympäristöoikeuden historiassa.

Hyvä eduskunta! Oikeusvaltio toimii, kun kansalaiset voivat luottaa oikeuksiensa toteutumiseen ja oikeussuojaan. Tällä tiellä Suomi on edelläkävijä, mutta ei läheskään perillä. Rikosoikeus on alkujaan kehittynyt julkisten paikkojen järjestyksenpitoa varten, siksi se puree huonosti yksityisen piirissä tapahtuneeseen rikollisuuteen. Esimerkiksi raiskauksista alle prosentti päättyy tuomioon — kuulitte oikein, alle prosentti. Tuoreimman uhritutki-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

muksen mukaan nimittäin raiskauksia tehdään vuodessa yli 40 000. Näistä viranomaisten tietoon tulee noin puolitoista tuhatta, ja viime vuonna raiskauksista langetettiin 186 tuomiota. Summaarisuudestaan huolimatta laskelma kertoo, että kymmenettuhannet ihmiset Suomessa arvioivat vakavaa väkivaltaa koettuaan, että rikosilmoitusta ei kannata tehdä. Se kertoo myös, että heidän arvionsa ainakin osin osuu oikeaan.

Toinen merkittävä kehityskohde on puuttuminen rakenteiden kautta tapahtuviin oikeusloukkauksiin. Vaikka esimerkiksi syrjintä on perustuslaissa kielletty, oikeusjärjestelmämme on hampaaton silloin, kun syrjintä voidaan osoittaa rakenteellisella tasolla, mutta on vaikea näyttää toteen yksittäisissä tapauksissa. Tiedämme tilastoista, että päihdesairausdiagnoosi tuottaa kielteisen sairauspäivärahopäätöksen kymmenen kertaa keskimääräistä todennäköisemmin. Tiedämme tutkimuksista, että vierasperäisellä nimellä on vaikeampi päästä työhaastatteluun. Silti laillisuusvalvonnalla ei ole tehokkaita keinoja puuttua näihin ilmiöihin.

Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Vhs-nauhurit olivat aikanaan edistysaskel, mutta ei niillä Netflixiä katsota. Oikeuslaitos voi säilyttää uskottavuutensa ja hoitaa tehtävänsä vain, jos se ymmärretään jatkuvasti kehittyvänä instituutiona. Eduskunnan tehtävä on huolehtia, että oikeudenhoidolla on tähän riittävät resurssit, hallintopuitteet ja säädöspohja.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Biaudet, ruotsalainen eduskuntaryhmä, olkaa hyvä.

17.41 **Eva Biaudet r** (ryhmäpuheenvuoro): Ärade talman, arvoisa puhemies! Rättsvården är en av grundpelarna för vårt demokratiska samhälle och vår rättsstat. Under justitieminister Anna-Maja Henrikssons ledning ger regeringen nu en historisk redogörelse över rättsvården. Vi är nöjda att regeringen haft resurser att avge en redogörelse om rättsvården trots denna tid av akuta omvärldskriser. Hela rättsvårdskedjan måste granskas för att kunna prioritera de åtgärder som behövs för att lösa utmaningarna. Med denna redogörelse i handen har de kommande regeringarna ett bra arbetsverktyg.

Arvoisa puhemies! Olemme RKP:n eduskuntaryhmässä tyytyväisiä siihen, että tällä hallituskaudella ei ole pelkästään turvattu oikeudenhoidon vaan siihen on määrätietoisesti panostettu siitä huolimatta, että ajat ovat olleet äärimmäisen haasteellisia muun muassa koronan takia, joka kasvatti tuomioistuinten jonoja. Useita vuosia jatkuneiden oikeudenhoidon tehtyjen juustohöyläleikkausten jälkeen tämä hallitus on kuitenkin lisännyt oikeudenhoidon pysyvää rahoitusta 80 miljoonalla eurolla. Näillä rahoilla on palkattu tuomareita ja henkilöstöä, helpotettu työntekijöiden kuormitusta ja lyhennetty käsittelyjonoja.

Panostukset eivät kuitenkaan saa loppua tähän. Selonteon mukaan oikeudenhoidon vuositista pysyvää rahoitusta on lisättävä vielä noin 90 miljoonalla eurolla, jotta se saataisiin jotakuinkin kestäväälle pohjalle. Julkisen talouden haasteet ovat kaikkien tiedossa. Tulevien hallitusten tehtävä ei tietenkään ole helppo. RKP:n mielestä oikeudenhoidon panostaminen on keskeistä, koska se on suora panostus demokratian ja oikeusvaltion vahvistamiseen. Myös tulevien hallitusten on kannettava siitä vastuuta.

I redogörelsen finns 31 åtgärdsförslag för att stödja rättsvården. Nu finns konkreta förslag för att trygga resurserna, för att effektivisera processerna och förbättra tillgången till juridiska tjänster. Många utmaningar är akuta, såsom de oskäligt utdragna straffprocesserna i sex-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

uallbrott eller till exempel de av justitiekanslern påtalade bristerna i utredningar av sexualbrott. Därför är det nödvändigt att varje led i rättsvårdskedjan fungerar klanderfritt. Var och en i vårt samhälle ska kunna förlita sig på rättvisan i alla situationer.

I redogörelsen lyfts också de långa behandlingstiderna upp som ett problem. Situationen har pågått länge och har även påtalats här i riksdagen flera gånger. I redogörelsen finns nu målsättningar för genomsnittliga behandlingstider. De här målsättningarna är ett steg i rätt riktning, men för att uppnå dem är det nödvändigt att den bestående finansieringen höjs under de kommande regeringsperioderna.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan tuoda esiin erään vallanjakoa koskevan periaatteen. On välttämätöntä, että jatkossa pystymme turvaamaan riippumattoman tuomioistuinlaitoksen aseman kaikissa olosuhteissa. Ympäröivä maailma ja poliittiset muutokset jopa läntisissä demokratioissa, jopa täällä Euroopassa, ovat osoittaneet, että emme voi jättää oikeusvaltion perustavia rakenteita pelkästään poliittisten vallanpitäjien hyväntahtoisuuden varaan. Me RKP:ssä haluamme tukea selonteon ehdotusta, että arvioidaan, miten tuomioistuinten ja muiden toimijoiden riippumattomuutta voidaan vahvistaa. Perustuslain muuttaminenkin saattaa olla tarpeen. Riippumattomien tuomioistuinten vahvistaminen on äärimmäisen tärkeitä maamme demokratian turvaamisen kannalta.

Ärade talman! Medborgarnas tillit till rättsvården är en viktig måttstock för hur vår rättsstat fungerar. Människor ska kunna lita på att de får sina ärenden behandlade av en opartisk domstol inom rimliga tidsramar och att de behandlas jämlikt och rättvist. Ifall myndighets-service eller processerna inte fungerar och man upplever att man inte hörs, då försvagas också finländarnas traditionellt starka tilltro till systemet. Tilliten mäts av hur olika befolkningsgrupper, med olika bakgrund och livssituation, upplever förtroendet för samhällets institutioner. Finland är ett tryggt land där det finns tillit till våra myndigheter, och det är grunden till vårt välbefinnande och det ska vi värna om även i framtiden. — Tack.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Tack. — Kristillisdemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoro, edustaja Laukkanen. Myönnän poikkeuksellisesti luvan pitää ryhmäpuheenvuoro paikaltaan.

17.46 Antero Laukkanen kd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, kiitos tästä.

Arvoisa puhemies! Uskoisin, että useimmat meistä ovat nähneet vanhan elokuvan Vain muutaman dollarin tähden. Tänään suomalaisen oikeuslaitoksen toimintakyky on merkittävästi heikentynyt vain 90 miljoonan euron tähden. Tämä ei ole hyväksyttävää, ei nyt eikä huomenna. 84 miljardin budjetista luulisi löytyvän 90 miljoonaa euroa näiden epäkohtien poistamiseksi, jotka oikeuslaitoksessamme tällä hetkellä on.

Toimiva ja luotettava oikeusjärjestelmä on demokraattisen oikeusvaltion keskeinen pilari. Se luo vakautta, pysyvyyttä, ennakoitavuutta ja luottamusta. Suomella on tässä hyvä historia, ja kansainvälisten vertailututkimusten mukaan suomalainen oikeusvaltio on van-kalla pohjalla. Nyt tämä pohja on murtumassa. Meillä tehdään erittäin paljon laadukasta työtä, ja oikeudenhoidon eri sektoreilla on korkean tason asiantuntijuutta. Kuitenkin meillä on myös paljon ongelmia ratkaistavana, jotta oikeusjärjestelmämme ja oikeudenhoito nauttisi jatkossakin sille tärkeää luottamusta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

Arvoisa puhemies! Selonteko nostaa esiin keskeisenä ja pidempään vallitsevana vakavana ongelmana puutteellisen perusrahoituksen. Tämä on ollut lakivaliokunnassakin selkeästi esillä jo monien vuosien ajan. Itse olen istunut valiokunnassa nyt lähes kahdeksan vuotta, ja joka vuosi käymme keskustelua samasta asiasta. Asia ei korjaannu satunnaisilla lisärahoilla, vaan tarvitsemme pysyväälle rahoitukselle selkeän korotuksen. Vain perusrahoitusta nostamalla voidaan panostaa pitkäjänteiseen ja vakautta luovaan työhön oikeudenhoidossa.

Rahoitusvaje heijastuu erityisesti henkilöstöön. Oikeudenhoidon henkilöstön määrä on vähentynyt selvästi 2000-luvulla, ja resurssipuutteen vuoksi henkilöstö on tällä hetkellä kuormittunutta ja monet ovat lähtökuopissa vaihtamassa alaa. Tämä korostuu muun muassa tuomarien ja syyttäjien kohdalla. Juttumäärät ovat lisääntyneet ja tapaukset monimutkaistuneet, eikä töitä saada tehtyä niin sanotun normaalityöajan puitteissa, vaan töitä tehdään ylitöinä vapaa-ajalla. Tämä on erittäin huolestuttava tilanne niin työntekijöiden jakamisen ja hyvinvoinnin näkökulmasta kuin myös kansalaisten oikeusturvan toteutumisen kannalta.

Arvoisa puhemies! Selonteossa nostetaan keskeisenä ongelmana myös oikeusprosessien pituus ja oikeudenkäyntien kalleus. Oikeudenkäyntikulujen kasvaminen on ongelma erityisesti riita-asioissa, mikä vaatii jatkossa kunnon tarkastelua ja lisää toimia. Kansalaisia kohtaava hometalokauppa on jo itsessään tragedia, saati sitten sen päälle tuleva pelko jopa satojentuhansien oikeudenkäyntikuluista tappion sattuessa. Asiat tulee voida saada oikeuden ratkaistavaksi ilman pelkoa henkilökohtaisen taloutensa romahtamisesta, sillä muutoin meillä ei toteudu perustuslain mukainen oikeus oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä.

Vastaavasti pitkät käsittelyajat ovat olleet meillä jo pitkään ongelma, ja Suomea on niistä myös huomautettu. Korona pahensi tilannetta entisestään. Asioiden käsittely useamman vuoden viiveellä on selkeästi omiaan heikentämään kansalaisten luottamusta oikeusjärjestelmään.

Oikeudenkäyntikuluihin liittyen myös oikeusapujärjestelmä vaatii perusteellista uudistamista, jotta se mahdollistaisi isommalle osalle tukea kustannuksiin.

Meillä on myös paljon inhimillisiä ongelmia yhteiskunnassa ja ilmiöitä, jotka heijastuvat oikeudenhoidon eri sektoreihin ja viranomaisten työhön. Esimerkiksi kotitalouksien velkaantumisaste ja maksuhäiriöisten henkilöiden ja ulosottovelallisten määrät ovat kasvaneet. Nykytilanne, muun muassa elinkustannus- ja asumiskustannusten nousu, ei lupaa muutosta parempaan näihin asioihin. Siksi on tärkeää, että pyritään ehkäisemään velkaantumista ja tarjoamaan apua velkakierteestä ulospääsemiseksi.

Vastaavasti rikollisuuden puolella meillä on kasvavana ongelmana muun muassa nuorten jengirikollisuus, [Puhemies koputtaa] jonka kehityskulusta näemme tällä hetkellä vakavia uutisia Ruotsista.

Selonteossa nostettiin hyvin esille myös, kuinka rikosseuraamusasiakkaila korostuvat esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmat. Näitä meidän pitäisi yhdessä pystyä ratkomaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitoksia. — Nyt ministeri Henriksson, kolme minuuttia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

17.51 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies, värderade talman! Kiitos teille kaikille hyvistä ryhmäpuheenvuoroista. Yksi asia on ylitse muiden, ja se on se, että tämä huoli on meidän yhteinen. Se on hyvä lähtökohta sille, että myös tästä eteenpäin muistetaan, että myös seuraavissa hallitusneuvotteluissa on tähän asiaan syytä panostaa.

Haluan muistuttaa edustajia siitä, että tällä hallituskaudella hallitus on lisännyt oikeudenhoidon määrärahoja 80 miljoonalla eurolla vuosittaisella tasolla. Se on paljon, mutta me tarvitaan lisää. Kun verrataan edellisiin hallituksiin, kun verrataan esimerkiksi Sipilän hallitukseen, niin me olemme tällä hallituskaudella lisänneet paljon, ja perussuomalaiset ja myös kokoomus olivat siinä Sipilän hallituksessa. Tämä on syytä muistaa. Sen hallituksen aikana tehtiin käräjäoikeusverkkouudistus, tällä hallituskaudella ei olla tehty tällaista uudistusta. Ja tässä tuli yhdessä puheenvuorossa esille myös se, että joka maakunnassa pitäisi olla käräjäoikeus tai oikeuspalveluita. Yhdyn siihen näkemykseen, ja sen takia me emme ole tällä hallituskaudella vähentäneet näitä palveluita.

Arvoisa puhemies! Tämä selontekohan on tehty juuri sitä varten, että annetaan koko eduskunnalle laaja kuva siitä, mikä on oikeudenhoidon tilanne tänä päivänä. Maailma monimutkaistuu, ja ne jutut, jotka tulevat meidän tuomioistuinten käsiteltäviksi, ovat tänä päivänä paljon, paljon monimutkaisempia kuin aikaisemmin. Se vaatii paljon meidän tuomareilta, syyttäjiltä ja niin edelleen. On totta, että henkilöstö on ylikuormitettu, ja sen takia me tarvitaan vielä lisää henkilöstöä ja me tarvitaan myös hyvää johtajuutta. Nämä yhteiskunnalliset muutokset ja oikeusongelmien monimutkaistuminen tietysti heijastuvat oikeudenhoidon viranomaisille käsiteltäviksi tulevien asioiden määrään ja myös laatuun. Tässä on hyvä myös muistaa, että oikeudenhoidon toimijoiden toimintamenot ovat noin 1,3 prosenttia valtion talousarvion loppusummasta. [Leena Meri: Niinpä!] Oikeudenhoidon henkilöstön määrä on vuodesta 2006 vuoteen 2018 vähentynyt yhteensä noin 1 100 henkilötyövuodella, eli näinä vuosina on karsittu ja leikattu. Nyt me nähdään, mihin se on johtanut, ja nyt on se paikka, kun tätä pitää korjata. Se korjaus on aloitettu tällä hallituskaudella, mutta meidän on tehtävä vielä enemmän.

Sitten haluan muistuttaa siitä, [Puhemies koputtaa] että tilastojen perusteella pitää paikkansa se, että Suomi on yksi maailman turvallisimmista maista, ja sitten pitää paikkansa myös se, että esimerkiksi henkirikoksia tapahtuu tänä päivänä paljon vähemmän kuin esimerkiksi 1980-luvulla.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt keskustelu jatkuu. — Edustaja Honkasalo.

17.55 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Näissä ryhmäpuheenvuoroissa tuli hienosti esille se, mitä tapahtuu, kun oikeuslaitos ei toimi ja se ei ole tarpeeksi resursoitu ja ihmiset eivät enää luota siihen, että he saavat oikeutta, eivätkä vie sitten omia asioitaan eteenpäin, vaikka syytä olisi. Erityisen surullista tämä on seksuaalirikosten osalta. Edustaja Kontulan puheenvuorossa nämä luvut olivat todella karua luettavaa — ja myös ne huomautukset, mitä tästä on saatu yleisemmin viime aikoina. Tämä on kyllä aihepiiri, johon meidän kaikkien pitää kiinnittää huomiota.

Sitten olisin nostanut esille täältä selonteosta sovittelun. Itse olen tehnyt kirjallisen kysymyksen siitä, että lähisuhdeväkivalta pitäisi rajata kokonaan sovittelun ulkopuolelle. Me tiedetään, että Suomi on saanut myös kansainvälisiä huomautuksia siitä, että meidän sovittelumäärät näissä lähisuhdeväkivaltatapauksissa ovat viime vuosien aikana lisääntyneet

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

dramaattisesti, vaikka me tiedetään, että uhri ei millään tavalla ole yhdenvertaisessa asemassa neuvottelemassa tästä. Eli kun on kyse lähisuhdeväkivallasta, se ei ole neuvottelukysymys. Samoin voi miettiä alaikäisten kohdalla, onko sovittelu hyvä tapa ratkaista esimerkiksi väkivaltatapauksia.

Sitten olisin nostanut esille edustaja Hyrkön hienon noston siitä, mikä ei nyt täällä selonteossa tule katetuksi, koska se on ikään kuin tämmöinen väliin jäävä aihe, eli vankilasta vapautuvien vankien asemasta. Heistä todella merkittävä osa tällä hetkellä vapautuu suoraan asunnottomuuteen: joka kolmas vanki vapautuu asunnottomuuteen. Se tarkoittaa, että tuhat vankia vuosittain vapautuu suoraan asunnottomuuteen. Se helposti ajaa heitä suoraan uusien rikosten pariin. Se ajaa heitä myös siihen, että he ovat itse alttiita rikoksille. Meidän pitäisi pystyä käsittelemään tätä asiaa paljon hanakammin niin, että kunnat satsaisivat enemmän esimerkiksi siihen aikuissosiaalityöhön, jota vankiloissa tällä hetkellä tehdään. Nämä vangit, jotka vapautuvat, ovat kuntalaisia, ja heille kuuluu myös asunto, se perusoikeus. Kuntienkin pitäisi tuntea tässä todellakin oma vastuunsa.

Usein, kun vapaudutaan suoraan asunnottomuuteen, se tarkoittaa myös sitä, että esimerkiksi katkeaa se päihdekuntoutus, joka on saattanut olla siellä vankilassa toimivaa. Tämä on asia, johon tulevaisuudessa pitäisi kiinnittää huomiota paljon enemmän. — Kiitos, puhemies.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kilpi.

17.58 Marko Kilpi kok: Arvoisa puhemies! Kannan tässä kovasti suurta huolta oikeudenhoidon tilasta, niin kuin me kaikki täällä, ja täällä näissä keskusteluissa ja itse asiassa koko tämänkin eduskuntakauden aikana ovat selkeästi nousseet esille ihan ne perusongelmat, mitä meillä oikeudenhoidossa on, niin kuin tänäkin päivänä tässä istunnossa on hyvin noussut esille, mitenkä hurjan suuria ongelmia käsittelyissä on käsittelyaikojen osalta ja minkälaisia ongelmia on työntekijöiden jaksamisen kanssa, ja kuinka tämä tilanne ajaa väkeä väkisinkin ulos alalta ja uusia ei tule tilalle kuin korkeintaan hetkeksi. Ja sekin on ymmärretty, että monet rikosalueet ja -sektorit, mitä sitten käsitellään tuolla, ovat semmoisia alueita, joissa tarvitaan ihan oikeasti hyvinkin pitkällistä ja erityistä osaamista, ja tämmöisiä nyt ovat esimerkiksi lapsiin kohdistuvat rikokset. Sinne ei nyt ihan ketä tahansa voi niitä asioita laittaa selvittämään ja hoitamaan.

Itse näin poliisitaustaisena kansanedustajana olen seurannut tätä tilannetta niin kauan kuin tuolla hallinnossa olen ollut, ja aina on ikuinen vääntäminen resurssien ja rahojen riittävyydestä, ja se on kyllä todella väsynyttä tarinaa. Ja sekin on minusta niin kuin outoa, että näissä tilanteissa, vaikka me ymmärretään nämä perusongelmat, niin sitten keskustelu hyvin usein menee siihen, että kuka teki mitäkin ja milloin, että minkälainen vastaus se oikein on näihin kysymyksiin, näinkin vakaviin, tärkeisiin kysymyksiin. Minä en tässä nyt etsi syyllisiä enkä kiitä ketään, vaan puhtaasti tuon tätä perusasetelmaa esille, että vihdoinkin tälle asialle pitäisi jotain tehdä eikä vain jatkuvasti käydä tätä samaa loputonta keskustelua kestävämmästä tilanteesta, jossa jatkuvasti taistellaan ja väännetään jo valmiiksi riittämättömistä rahoista ja resursseista, ja tähänkin prosessiin palaa kyllä sitten valtavasti ylimääräistä resurssia. Pitää saada rakenteellisia muutoksia, joilla saadaan pitkäkestoista, suunnitelmallista rahoitusta, jonka pitää ulottua yli vaalikausien. Ja joka kerta, kun poliitikot pääsevät rahoitukseen ja näihin budjetteihin käsiksi, niin silloin ongelmat alkavat, ja tämä on yksinkertaisesti vain kestävätilanne.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

Arvoisa ministeri, rahoitus oikeusketjussa, kuten myös siellä poliisin puolella, on vain yksinkertaisesti kroonisesti alijäämäinen, ja se on saatava riittämään ja rakenteelliset ongelmat pitää saada kuntoon. Pitää olla järjestelmä, joka tunnistaa ne muutokset, mitä tapahtuu, ettei tarvitse joka kerta niitä erikseen hieroa ja tapella. [Puhemies koputtaa] Ongelmat tässä asiassa ja tämän ymmärtämisessä, niin eihän tässä mitään vaikeutta ole, mutta ne teot puuttuvat. [Puhemies: Aika!] Ja sitä minä ihmettelen, missä ne teot näitten asioiden kanssa oikein viipyvät. [Puhemies: Aika on täyttynyt!] — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Zyskowicz poissa. — Edustaja Eestilä.

18.02 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Itse kuuntelen näitä puheita tietenkin maallikkona. Tämä toimiala ei ole kovin tuttu itselleni, mutta sen ymmärsin, että kaikki haluaisivat oikeudenhoitoon lisää resursseja, ja se on ymmärrettävää. Mutta kyllä tietenkin täytyy siinä ohella tuoda se julki, että kyllähän nämä prosessit varmaan pitää kammata läpi. Ymmärrän sen, että jutut monimutkaistuvat ja on erinäköisiä rikosprosesseja, joita on vaikea selvittää, järjestäytynyt rikollisuus ja muu, mutta siitä huolimatta sekä rahaa koneeseen että jonkunmoinen selvitys, tehdäänkö siellä päällekkäistä työtä ja jos tehdään, niin minkä takia, koska tällaisiakin kaikuja kentältä kuuluu.

Mutta sen lisäksi, että olen sen kannalla, että tätä täytyy paremmin resursoida ja on eslettävä se joukkopako, mitä sieltä kenties saattaa lähteä näistä ensin mainituista syistä, mikä täällä on hyvin tuotu esille, nostan myös tämmöisen taloudellisen näkökulman, että jos Pohjois-Ruotsiin tällä hetkellä suunnitellaan tai siellä on menossa erinäköisiä vihreään siirtymään liittyviä hankkeita 78 miljardin edestä — ne ovat kaivoshankkeita, ne ovat akkutehtaita, ne ovat siihen liittyvää infraa — niin jos meillä Suomessa ei mitään tehdä tälle nykytilalle ja ajatellaan vaikka ympäristölupaa, niin keskimäärin sen käsittely aluehallintovirastossa kestää 433 vuorokautta. Jos asia menee Vaasan hallinto-oikeuteen, niin se kestää 360 vuorokautta, ja jos korkein hallinto-oikeus ottaa sen käsiteltäväksi, niin se kestää keskimäärin 488 vuorokautta. Jos korkein hallinto-oikeus on sitä mieltä, että valituslupaa ei myönnetä, niin se kestää keskimäärin 272 vuorokautta — luettelen ulkoa nämä luvut, ilmeisesti pitänevät kohtuullisen hyvin paikkansa. Silloin joudutaan kysymään, että kyllä ehkä saattaisi olla kannattavaa oikeudenhoidon koko järjestelmään satsata jonkun verran lisää resursseja, että se käsittelynopeus saadaan, sillä näin valtavat investoinnit naapurimaahan vetävät työvoimaa Suomesta, ja tämä on iso taloudellinen vahinko, jos investorit näkevät, että Ruotsi on parempi paikka sijoittaa.

Ja kun me puhumme vihreästä siirtymästä, jota itsekin kannatan, niin sehän väistämättä sisältää kaivosteollisuuden vahvan nousun, satsaamisen akkuteollisuuteen ja maamineraaleihin. Silloin Suomen täytyy kantaa myös oma vastuunsa tässä investointinäkökulmassa, eli ei voi ajatella niin, että kaivokset ovat huono asia, että ne kuuluvat jonnekin muualle mutta me kannatamme vain ilmasto- ja vihreää siirtymää. Tämä oikeudenhoidon näkökulma on nyt vahvasti tekemisissä tämän Suomen houkuttelevuuden kanssa, miten investoijat näkevät, uskaltaako tänne investoida ja ovatko loppujen lopuksi nämä viimekätiset päätökset semmoisia, [Puhemies koputtaa] että ne vastaavat investoijien odotuksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Heinonen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

18.05 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille ja kaikille keskusteluun osallistuneille. Kuuntelin tuossa työhuoneessa tätä keskustelua, ja on ollut hyviä puheenvuoroja, hyviä, asiantuntevia puheenvuoroja, oikeastaan oikeusketjun kaikilta eri alueilta.

Miksi itse halusin tähän keskusteluun ottaa osaa? Jo vuosia sitten sain yhteydenoton, jossa viesti oli suurin piirtein se, että en olisi enää halunnut elää niitä hetkiä uudestaan, ja tässä yhteydenottaja oli seksuaalirikoksen uhriksi joutunut henkilö. Hänen huolensa oli pitkittynyt rikosprosessi ja oikeusprosessin aikataulutus. Nyt kun tuossa tilannetta seurasin ja hieman tutkin tätä keskustelua varten, niin löysin sellaisen tiedon, että tällä hetkellä keskimäärin lasten ja aikuisten seksuaalirikosten prosessi vie noin kaksi vuotta. Ja ihan kohtuuttoreet tiedot kertovat, että lapsen seksuaalisen hyväksikäytön keskimääräiset käsittelyajat ovat itse asiassa selvästi pidempiä kuin aikuisiin kohdistuvien seksuaalirikosten ja pahoinpitelyjen. Pahimmillaan asian käsittely jatkuu useita vuosia. Pisimpään kestää yleensä esitutkintavaihe, jossa myös alueiden väliset erot olivat suurimmat. Näin totesi Asianajajaliitto viime vuoden tammikuussa.

Itse haluan nostaa tätä esille, kun kerran tuon yhteydenoton jälkeen tapasin muutamia tahoja ja heidän huolenaan olivat nimenomaan ne lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten käsittelyt ja nuorten kohdalla se, kuinka kerta toisensa jälkeen ne arvet revittiin auki eri vaiheissa: ensin kuulusteluvaiheissa, sen jälkeen eri oikeusasteissa ja näin pois päin. Heillä oli jo silloin siitä huoli ja se viesti, että koettakaa tehdä jotain, että tämä oikeusprosessi ei rikkoo aina sitä työtä, mitä toipumisen parissa tehdään. Rikosprosessien pitkittyminen vaikeuttaa uhrin toipumista, se oli ihan yksiselitteinen viesti. Tiedän, että näiden asioiden eteen on tehty työtä, mutta edelleen näyttää siltä, että tehtävää riittää. Kannustankin tätä nykyistä hallitusta ja tulevia hallituksia tekemään kaikkensa sen eteen, että seksuaalirikoksen uhrien, niin lasten kuin aikuistenkin, toipuminen voisi jatkua eheänä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kivisaari.

18.08 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Oli todella hyvä ratkaisu, että hallitus päätti noin vuosi sitten antaa selonteon oikeudenhoidon tilasta, ja kyllä myös kuluvalle vaalikaudella eduskunnan lakivaliokunta on yksimielisesti kantanut huolta ja pitänyt esillä oikeudenhoidon riittämättömiä voimavaroja. Koko oikeudenhoidon ketjun voimavarat on tietenkin turvattava aina poliisin esitutkinnasta alkaen, jotta poliisille, syyttäjille tuomioistuimiin muutoksenhakuineen ei syntyisi tulppia. Samalla pitäisi tietysti päästä eroon tilkutäkkimäisistä uudistuksista, jotka totta kai sinänsä ovat hyviä mutta aiheuttavat lisää asioiden ruuhkautumista. Tosiasia on myös syyttäjien ja tuomareiden valtava työruuhka ja myös uupumus. Nämä ovat hälyttäviä mutta myös monella tapaa herätteleviä viestejä.

Jokaisella on tietysti perustuslaillinen oikeus saattaa asiansa tutkittavaksi riippumattomissa tuomioistuimissa, mutta kyllä tosiasia on se, että se edellyttää riittävien voimavarojen lisäksi hajautettua oikeuden palveluiden verkostoa keskittämisen sijasta sekä oikeudenkäyntikulujen kohtuullisuutta.

Puhemies! Rikoksen uhrin asemaa tulisi parantaa. Edustaja Heinonen kuvasi hyvin, että esimerkiksi seksuaali- tai väkivaltarikoksissa uhri joutuu liian usein käymään traumaattisia kokemuksia aina vain uudelleen ja uudelleen läpi useiden vuosien ajan aina sieltä poliisin esitutkinnasta muutoksenhakutuomioistuimiin saakka.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

Myös keskusta pitää tärkeänä sitä, että kansalaisten oikeustaju ja arvot heijastuvat kriminaalipolitiikkaan. Rikoksista seuraavien rangaistuksien tulee vastata kansan oikeustajua. Rikoksien tulee siis olla oikeassa suhteessa myös teon moitittavuuteen.

Puhemies! Ylivelkaantuneiden asian kohentamisesta voidaan kyllä antaa hallitukselle reilu tunnustus. Työn tietysti pitää jatkua. Ylivelkaantumista uhkaavat myös jopa tuhan siin euroihin nousevat sähkölaskut ja niistä johtuvat uhkakuvat, että ihminen joutuu ilman omaa syytään ulosottoon. Hallitus on kaavaillut verottavansa korkealla sähkönhinnalla isoa tulosta tekeviä sähköyhtiötä, mutta se ei suoraan auta tavallista kansalaista. Onneksi hallituksella on muita keinoja helpottaa kohonneita kustannuksia, [Puhemies koputtaa] mutta edelleen nämäkin uhkakuvat ovat tosiasia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Werning.

18.11 Paula Werning sd: Arvoisa puhemies! Haluan nostaa esille vielä kaksi seikkaa.

Ensimmäinen on se, että selonteossa nostettiin esille myös ylivelkaantuminen. Tänä on iloinen päivä monille suomalaisille, joilla on ollut maksuhäiriömerkintä mutta jotka ovat saaneet velkansa maksettua. Tänä on se päivä, jolloin maksuhäiriömerkinnät lyhenevät kuukauteen siitä, kun tieto maksun suorittamisesta on saavuttanut luottotietoyhtiöt. Muutos koskee yleisimpiä henkilö- ja yritysluottoja.

Olen iloinen siitä, että tällä hallituskaudella on ehkäisty ylivelkaantumista ja helpotettu velkaantuneiden asemaa monin eri keinoin. Olemme saaneet muun muassa säädettyä positiivisesta luottotietorekisteristä, jonka avulla ihmiset saavat paremman kuvan omasta taloudestaan ja luotonantajat arvioitua luottokelpoisuutta nykyistä paremmin, sekä lisättyä ulosottovelallisten vapaakuukausia ja väliaikaisesti korotettua myös ulosoton suojaosuutta. Ylivelkaantuminen aiheuttaa taloudellisen ahdingon lisäksi usein sosiaalista ja yhteiskunnallista haittaa. Sen takia toimet sekä ylivelkaantuneisuuden ehkäisemiseksi että jo ylivelkaantuneille ovat tarpeellisia myös jatkossa.

Arvoisa puhemies! Toinen seikka, minkä myös edustaja Honkasalo nosti esille, on sovitteluratkaisu menetelmänä. Sovittelulla on monia etuja, ja siitä on saatu erittäin hyviä kokemuksia. Se on myös kustannuksiltaan oikeudenkäyntiä edullisempaa ja kulultaan nopeampaa. Usein osapuolet ovat yhdessä saatuaan ratkaisuun tyytyväisempiä kuin ulkoa määrättyyn tuomioon. Toki se ei tietenkään sovi kaikkien riitojen ratkaisemiseen, vaan joissain asioissa ja tilanteissa on tärkeää saada oikeudenkäynnistä oikeuden päätös. Rikokset voivat liittyä esimerkiksi henkilöön tai hänen omaisuuteensa ja muihin pienempiin riita-asioihin, joita sovittelulla voidaan ratkaista.

Sovittelun tunnettavuutta pitäisi kuitenkin lisätä, jotta ihmiset olisivat tietoisia vapaaehtoisesta ja luottamuksellisesta väylästä sopia asioita. Toki tämä on osaltaan kustannuskysymys, elikkä resursseja tulisi saada myös tälle alalle. Kuitenkin sovittelun avulla voitaisiin vähentää tuomioistuinten kuormaa ja antaa heidän keskittyä haastavampien ja isompien tapausten ratkaisemiseen.

Tarvitsemme siis monenlaisia erilaisia keinoja ja ratkaisuja oikeudenhoidon tilan parantamiseen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Kontula. [Mikrofoni on kiinni] — Mikrofoni. — Nyt on päällä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

18.14 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Täällä on käytetty joitakin puheenvuoroja, joissa on peräänkuulutettu turvallisuuden lisäämistä rangaistuksia koventamalla. No, paraneeko turvallisuus rangaistuksia koventamalla? Jos puhutaan reaalisesta turvallisuudesta — ei ihmisten turvallisuudentunteesta, jota on vaikeampaa tutkia, vaan siitä, vähenevätkö vai lisääntyvätkö rikokset, koventuvatko vai lieventyvätkö rikostyytit — niin ei ole mitään tutkimuksellista näyttöä siitä, että rangaistuksia koventamalla turvallisuus lisääntyisi.

Rangaistusten koventamisen pelotevaikute, eli se etukäteen rikoksia estävä vaikutte, on heikko, koska rikoksia tekevä ihminen — jos nyt ylipäättään mitään harkitsee — olettaa, että ei jää kiinni. Jos hän olettaa jäävänsä kiinni, niin siinä tapauksessa hän ei tee sitä rikosta ainakaan siinä tilanteessa ja silloin. Toisaalta uusimisriskin alentamisessa olennaista on uusien toimintatapojen ja sosiaalisten verkostojen omaksuminen niiden vanhojen tilalle, jotka ovat johtaneet siihen rikoksen tekemiseen. Ja tässä suhteessa taas erityispitkä vankeusrangaistus toimii juurikin päinvastoin — jos ei nyt vielä ole ammattirikollinen sinne vankilaan mennessään, niin kyllä ainakin sieltä lähtiessään. Ja vertailu muihin maihin, joissa on kovia rangaistuksia, pitkiä vankeustuomioita, ei myöskään tue sitä ajatusta, että jotkin yhteiskunta olisi sitä turvallisempi, mitä ankarammin rangaistaan.

No, on todellakin niin, että jonkinlainen sanktiojärjestelmä varmasti kaikissa ihmisyyhteisöissä täytyy olla, ja ihmisten moraalitaju sitä edellyttää, mutta jos me lähdetään järkiperäisesti rikostorjuntaan — siis rikostorjuntaan, rikostorjuntajärjestelmään, ei kostonjärjestelmään ensisijaisesti — ja asetetaan ykköstavoitteeksi ihmisten turvallisuus ja mahdollisimman pieni määrä rikoksia, niin silloin tutkimuspohjalta me päädytään aivan erilaisiin ratkaisuihin ja aivan erilaiseen politiikkaan. Silloin yhdyskuntaseuraamusten, joista tuossa selonteossakin puhutaan, lisääminen on kannatettava keino. Silloin toimiva terveydenhuolto ja päihdevieroitus sekä jälkihuolto vankeusrangaistuksen yhteydessä ovat tehokkaita keinoja.

Toinen peruste, millä näitä rangaistusten koventamisia usein vaaditaan, on kansan oikeustaju, ja tästä on myös verraten paljon tutkimusta. Kansan oikeustaju on hirveän hankala mittari sen takia, että kansa ei ole asioista samaa mieltä, ja tutkimuksissa nekin, jotka vaativat yleisellä tasolla hyvin ankaria rangaistuksia, itse asiassa sitten joutuessaan arvioimaan konkreettisia tapauksia päätyvätkin paljon lähemmäs sitä tuomarin arviota kuin mitä olisivat yleisellä tasolla päätyneet.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja Hyrkkö.

18.17 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Vaikka oikeusvaltiomme todella on vahva, on oikeusjärjestelmän ajantasaisuudesta, tehokkuudesta ja riippumattomuudesta pidettävä jatkuvasti hyvää huolta. Esimerkiksi meidän lautamiesjärjestelmämme herättää kansainvälisestikin ihmetystä, ja sitä olisi syytä tästä näkökulmasta punnita.

Kiitan edustajia Honkasalo ja Kontula erittäin hyvistä huomioista koskien vapautuvien vankien asemaa ja myöskin sitä, miten rikosten uusimiskertoja voitaisiin vähentää. On todella tärkeää, että vapautumisen jälkeen ei tarvitse jäädä tyhjän päälle, ja samaan aikaan on tärkeitä, että työtä sen uuden elämän eteen pystytään tekemään jo vankila-aikana tehokkaasti ja inhimillisesti. Rikosseuraamusten tavoitteena ylipäättään tulisi olla vähentää ja ehkäistä rikollisuutta ja auttaa rikoksentekijöitä saamaan uusi ote elämästä.

Kiitos edustaja Kontulalle myöskin ympäristöoikeuden nostamisesta esiin ryhmäpuheenvuorossa. Sanoin itse puheessani, että terve oikeusvaltio on pienen ihmisen turva,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

mutta parhaimmillaan se on todella myös ympäristön turva. Näin luontokriisin ja ilmastokadon jyllätessä on todella tärkeää, että me täällä huolehdimme, että lainsäädäntö on myös tältä osin ajan tasalla.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Laukkanen.

18.19 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Ministeri Henriksson nosti täällä esille sen, kuinka tätä rahoitusvajetta on tällä kaudella korjattu, ja se kyllä pitää paikkansa, mutta minusta tämän keskustelun keskeinen huomio ja anti pitäisi olla siinä, että oikeuslaitoksemme oikeudenhoito on tällä hetkellä rikki. Vaikka on tehty paljon hyvää, niin tämän selonteon tarkoitus on — lakivaliokunta nimenomaan toivoi, että se tehtäisiin, ja nyt se on tehty, ja kiitos siitä — että se kertoo meille, mitä pitäisi nyt tehdä ja mitä pitäisi tehdä nopeasti. Tämä on varmaan se, mihin huomio olisi nyt hyvä kiinnittää eikä siihen, mitä hallitukset tällä kaudella, edellisellä kaudella tai sitä edellisellä ovat tehneet. Nyt tilanteemme on vakava. Niin kuin ministeri sen kaikista parhaiten tietää, meillä on valtava määrä osajia lähtökuopissa aivan vain sen takia, että he eivät jaksa enää. He eivät jaksa odottaa sitä, että saa ensi vuonna kymmenen miljoonaa, seuraavana vuonna kymmenen miljoonaa, vaan he odottavat, että tämä perusrahoitus laitetaan kuntoon.

Nyt näemme sen, että tämä tuhannen ihmisen leikkaus täältä on ollut väärä ratkaisu samoin kuin käräjäoikeusuudistus. Minä ja Eva Biaudet ja monet puhuimme tätä vastaan viime kaudella. Kielelliset oikeudet kaventuivat alueellisesti merkittävästi. Onneksi siellä on seurantavelvoite, ja minusta pitäisi tietyillä alueilla palata takaisin, koska tämä järjestelmä on tällä hetkellä rikki. Pitäisi tehdä korjaustoimenpiteitä. Sitähän me teemme täällä lainsäätäjinä joka päivä: me paikkaamme lakeja, joista huomaamme, että ne eivät toimi.

Ministeri Henriksson, kiitän kyllä teitä hyvästä työstä, mutta samalla sanon, että katsotaan yhdessä eteenpäin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Meri.

18.21 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Tosiaan haluan tässä vielä muistuttaa, että tämä selonteon tekeminen tuli lakivaliokunnan lausuman pohjalta ja edellytyksenä. Haluan kiittää lakivaliokuntaa tästä yksimielisyydestä — ettei se nyt kuitenkaan unohdu, että me olimme yksissä tuumin tästä niin huolestuneita, kun jouduimme jatkuvasti huomauttamaan siitä perusrahoituksen puutteesta, että se ei ole mikään pikkuasia. Toki rahoitusta on, ministeri Henriksson, lisätty, mutta lisätehtäviäkin on kyllä tullut, ei se ilman lisätehtäviä ole sujunut. Ja kyllä me lakivaliokunnan kuulemisissa olemme kuulleet erittäin huolestuttavia kommentteja. Vaikka on todettu, että tähän tulee lisärahat, niin on vastattu aina, että joo joo, mutta kun meillä on se jumalaton ruuhka siellä taustalla — ollaan melkein itku kurkussa. Se on tätä vakavuusluokkaa. Ja tietysti olisi toivonut, että sinne olisi tullut sitä ylimääräistä pysyvää perusrahoitusta enemmän, koska tämä mittaluokka välttämättä ei ole ollut tiedossa. Minusta puhuttiin jossain vaiheessa 20—50 miljoonasta, muistaakseni Lakimiesliitto puhui jostain 50 miljoonasta. Se, että tämä mittaluokka on isompi, yllätti.

Mutta täällä on ollut arvovalintoja. Katsoin esimerkiksi ympäristöministeriön hallinnonalan menoja, ja viime hallituskauden lopussa sen ministeriön loppusumma oli semmoinen 200 miljoonaa euroa ja nyt se on noin 340 miljoonaa, eli sinne on tällä hallituskaudella tul-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

lut määrärahalisäystä 140 miljoonaa. Siinä olisi ollut se gäppi. Se on vähän niin kuin valintakysymys siellä hallituksessa. Niin kuin me ollaan sanottu, asiat pitäisi laittaa tärkeysjärjestykseen.

Ja mitä tulee tähän, miksi otin esille nämä rangaistukset, niin pidin erikoisena sitä, että täällä ei puhuta lainkaan siitä, että rangaistus on myös kärsimyksen aiheuttamista. Katsoin esimerkiksi professori Tolvasen ja professori Jussi Tapanin, nykyisen korkeimman oikeuden jäsenen, kirjaa, josta kävi ilmi, että rangaistus merkitsee aina jonkin kielteisen kokemuksen tai suoranaisten kärsimyksen aiheuttamista rikoksenteikijälle. Tämän rangaistusteorian maininta täältä puuttuu kokonaan. Siellä puhutaan vain ja ainoastaan erilaisista tukitoimista. Eikä siinä mitään, tukea saa ja pitääkin antaa, ja jokainen saa ojentua, mutta tämä ohjelma alkoi näyttää siltä, että siellä ei saa enää mitään kärsimystä aiheuttaa, ja kuitenkin kysymys on rangaistuksesta. Meillä on erilaiset rangaistukset, ja tästä on kyse.

Sitten näistä rangaistustasoista. Täällä on erikoinen kirjaus, että ”rangaistustasot ovat yleisesti ottaen maltillisempia niissä maissa...” — Tulen, puhemies, sinne, koska tämä aika loppuu. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Tervetuloa vaan.

Kiitos, arvoisa puhemies! — Niin, täällä selonteossa todetaan, että ”rangaistustasot ovat yleisesti ottaen maltillisempia niissä maissa, joille on tunnusmerkillistä sosiaalinen tasa-arvo”. Me perussuomalaisethan teetimme tämän meidän uuden kriminaalipoliittisen ohjelman taustaksi eduskunnan tietopalvelulla rangaistuksien vertailua Pohjoismaiden välillä, ja siellä lopputuloksena on ihan aidosti, että erityisesti henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa meillä on lievempiä rangaistuksia, lievempiä rangaistusasteikkoja. Esimerkiksi ehdottoman vankeusrangaistuksen yleisyys törkeissä pahoinpitelyissä on Suomessa noin 50 prosenttia, kun se on Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa 70 ja siitä ylöspäin, riippuen siitä, onko se sitten vielä erittäin törkeä — siellä on semmoinenkin asteikko. Mutta kuitenkin siellä esimerkiksi ehdottomat ovat yleisempiä. Tämä herätti minulle semmoisen käsityksen, että ei kai nyt sentään kuvitella, että näissä maissa ei olla sosiaalisesti tasa-arvoisia. Kyllä se kuitenkin on perussuomalaisten käsitys, että kyllä meillä pitäisi olla edes pohjoismaisessa vertailussa rangaistusasteikko samalla tasolla. Ruotsissakin ollaan puhuttu rangaistusten kiristämisestä ja tästä niin sanotun paljousalennuksen poistamisesta. Erityisesti just pahoinpitelyrikoksissa meillä on kyllä suhteellisen lievät rangaistukset, jos vertaa esimerkiksi huumausainerikoksiin, joista tulee suhteessa kovat rangaistukset. Tämä on semmoinen asia, mistä ollaan oltu huolestuneita.

Ja sitten sanon lyhyesti vielä tuosta oikeustajuselvityksestä: Siellä oli huomattavissa se, että kansalaiset antoivat helpommin ehdottoman vankeusrangaistuksen kuin tuomarit niissä tapauksissa, kun oli kyse henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista. Ja niin kuin edustaja Kontula itsekin myönsi, niin se on vaikeasti mitattavissa oleva asia. Mutta jos me nyt päästäisiin pohjoismaiselle tasolle, se olisi kyllä toivottavaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja ministeri Henriksson, olkaa hyvä. [Anna-Maja Henriksson: Joo, arvoisa puhemies, minä tulen sinne.] — Tulkaa toki.

18.26 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Kiitos, arvoisa puhemies! Yritän nopeassa tahdissa kommentoida.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

Kiitos ensinnäkin näistä hyvistä puheenvuoroista. Juuri tätä keskusteluahan me tarvitaan.

Edustaja Laukkanen, sehän on juuri näin: tämä on nyt työkalu tulevaisuutta varten. Se oli meillekin ja minullekin yllätys, että tämä näyttää sen, että tarvitaan 90 miljoonaa euroa lisää, mutta sekin on hyvä nähdä ja muistaa, että me ollaan hallituskauden aikana lisätty se 80. Me ollaan tavallaan kurottu umpeen puolet siitä vajeesta. Me tarvitaan se puolisko lisää.

Ja sitten tietysti, kun muun muassa edustaja Kilpi kysyi, missä teot, kyllähän tässä on tekoja.

Haluan myös kiittää lakivaliokuntaa aloitteesta. Minusta on erinomaista, että teitte sen aloitteen. Olen äärimmäisen iloinen siitä, että olemme nyt saaneet tehtyä tämän historiallisen, ensimmäisen oikeudenhoidon selonteon, ja tämän avulla pystymme yhdessä sitten suuntaamaan eteenpäin.

Haluan myös muistuttaa siitä, että tässähän puhutaan oikeudenhoidon resurssien varmistamisesta, puhutaan myös hyvästä taloudenpidosta, halutaan parantaa tuottavuutta ja halutaan myös, että näitä sisäisiä rakenteita ja prosesseja tehostetaan. Nämä kaikki asiat tulevat esille näissä toimenpide-ehdotuksissa. Meillä ei ole aikaa nyt käsitellä niitä yksityiskohtaisesti, mutta sitä varmasti myös lakivaliokunnassa voitte katsoa. Siinä muun muassa puhutaan myös tästä sovittelutoiminnan valtiollistamisesta.

Me halutaan tuottavaa ict-ohjausta. Täytyy sanoa, että yksi heikkous — ja tämä on meidän kansakunnan heikkous — on se, että meillä on äärimmäisen vaikeata saada toimivia ict-järjestelmiä, puhutaan sitten terveydenhuollosta tai oikeudenhoidosta. [Leena Meri: Se on totta! Kyllä!] Tämä on tavallaan semmoinen ongelma, jota on vaikea ymmärtää, että tässä korkean insinöörituoton omaavassa maassa ei pystytä parempaan.

Sitten me puhutaan myös oikeuspalvelujen saatavuuden ja asiakaspalvelun parantamisesta, ja kaikki nämä sisältyvät tähän.

Mutta, puhemies, vielä siitä, mitä ollaan tehty: Kun tässä puhuttiin paljon myös seksuaalirikoksista ja lapsiin kohdistuvista rikoksista, niin tämä hallitushan on nyt uudistanut seksuaalirikoslainsäädännön. Tämä astuu voimaan vuodenvaihteessa. Kuukauden kuluttua me saamme uuden, modernin seksuaalirikoslainsäädännön. Olen vienyt myös lakivaliokuntaan ehdotuksen siitä, että lapsiin kohdistuvat rikokset käsiteltäisiin nopeammin. Tämä esitys on nyt lakivaliokunnassa, eli kyllähän tekoja on. [Marko Kilpi: Siinä on rakenteellisia ongelmia! — Leena Meri: Se on valmistunut jo!] — Erittäin hyvä.

Ylivelkaantumiselle me olemme tehneet todella paljon, ja tänään on se päivä, [Puhemies koputtaa] kun maksuhäiriömerkinnät poistuvat 30 päivän jälkeen siitä, kun lasku on maksettu.

Elikkä kaiken kaikkiaan kiitoksia tästä keskustelusta. Tätä keskustelua kannattaa jatkaa, ja meidän yhteinen tehtävä on pitää huolta toimivasta oikeudenhoidosta, koska se on demokratian peruskivi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset ministerille. — Tätä keskustelua todellakin jatketaan, mutta ei nyt, koska tämä puolitoista tuntia, joka asian käsittelylle tässä vaiheessa varattiin, on päättynyt. Keskustelu ja asian käsittely siis keskeytetään, ja asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

Asian käsittely keskeytettiin kello 18.30.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 0.38.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 4 käsittelyä. — Edustaja Kilpi poissa, edustaja Keto-Huovinen poissa. Edustaja Autto, olkaa hyvä.

0.38 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Tämä valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta on aivan valtavan tärkeä asiakirja. Jos ajatellaan sitä, kuinka kansainväliset toimijat katsoessaan tänne Suomeen päin arvioivat, että he katsovat yhtä, lähes mittarilla kuin mittarilla mitattuna, maailman parhaista maista, niin Suomesta eittämättä tällaisen hyvän yhteiskunnan tekee se, että olemme niin vahva oikeusvaltio. Suomalaisilla on laaja luottamus lakiin, laaja luottamus toisiinsa ja laaja luottamus niihin instituutioihin, jotka täällä yhteiskunnassamme toimivat, ja tässä tietysti kaiken pohjana on vahva oikeusvaltio, jota taas sitten palvelevat nämä oikeudenhoitoon vaikuttavat viranomaiset.

Arvoisa puhemies! Ehkä viime vuosina suomalaisten usko eri tilanteissa sitten tähän oikeudenhoidon hyvään tilaan on voinut horjua. Esimerkiksi rikosten selvittämistä heikentyy, asioihin liittyvät prosessit pitenevät, tutkinta-ajat venyvät mutta myös sitten sen oikeuden saaminen kestää, ja toisaalta sitten taas myös rikollisten saamiin seuraamuksiin on selvästi julkisen keskustelun mukaan liittynyt epäluottamusta, ja koetaan, että olisi varmasti tarvetta maltillisesti rangaistuksia Suomessa koventaa. Toisaalta sitten nähdään, kuinka vakavistakin rikoksista tuomitut henkilöt voivat vankeusaikanaan lomailla, jättää paluumatkaa lomilta jatkamaan tuomiotaan, toisaalta voivat jopa karata vankeudesta. Kun näiden uutisointien yhteydessä nähdään, että kyse on resurssipuutteista, niin nämä ovat kaikki omiaan heikentämään sitä luottamusta lakiin, ja se on sellainen asia, joka tulee korjata koko tällä oikeudenhuollon ketjulla. Onpa se poliisi, oikeuslaitos, Rikosseuraamuslaitos tai mikä tahansa viranomainen, joka tästä oikeudenhoidosta osaltaan huolehtii, sillä tulee olla riittävät resurssit. Myös mielestäni eduskunnan tulee pohtia sitä, millä tavoin lainsäädäntöä tulee kehittää, jotta sitten taataan se, että oikeus toteutuu ja Suomi on jatkossakin tällainen esimerkillinen oikeusvaltio, mitä eittämättä menneinä vuosikymmeninä olemme varmasti olleetkin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Vestman, olkaa hyvä.

0.41 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Autto puhui edellä hyvin vakuuttavasti oikeusvaltion merkityksestä, ja olen tismalleen samaa mieltä: oikeusvaltio on suomalaisen yhteiskunnan perusta, sen kivijalka.

Oikeusvaltio ei ole mikään saavutettu asian tila, vaan se vaatii jatkuvaa keskustelua, valppautta, puolustamista, myös uudistamista. Ajattelen, että suomalaisen oikeusturvan toteutumisen kannalta merkittävin epäkohta ja uhkakin on tällä hetkellä se, että oikeusvaltion eri lenkit eivät ole riittävästi resursoituja. Tämä ongelma on aivan erityinen rikosprosessiketjussa, jossa sen ketjun jokaisessa vaiheessa, niin tuomioistuinissa, syyttäjillä, Rikosseuraamuslaitoksessa kuin poliisilla, on merkittävää ja kroonista resurssivajetta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 133/2022 vp

Tuomioistuinprosessien pitkä kesto on ollut Suomessa pitkään ongelmana, Suomi on saanut siitä moitteita myöskin tuolta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta. Vaaranahan näissä pitkissä prosesseissa on se, että luottamus oikeusvaltioon rapautuu perinpohjaisesti eivätkä ihmiset enää uskalla ja halua lähteä hakemaan asialleen oikeutta. Nämä pitkät prosessit ovat ongelmallisia sekä uhrin näkökulmasta — erittäin raastavia — että myöskin epäillyn näkökulmasta. Vuosia kestävät prosessit, joiden lopputulos saattaa olla, että ihminen todetaan syyttömäksi, ovat kohtuuttomia. On todella tärkeätä, että hallitus ryhtyisi vihdoin toimenpiteisiin oikeudenkäyntien keston lyhentämiseksi. Tähän tarvitaan sekä lisäresursseja tuomioistuimille että näiden prosessien modernisointia. Hallitushan on toki tehnyt tärkeitä parannuksia, mitä tulee esimerkiksi näytön tallentamiseen ja sen tallenteen käyttöön.

Tuomariliiton kyselyssä lähes 30 prosenttia vastanneista harkitsi alan vaihtoa kuukausittain tai on jo lähdössä. Vastaajien mukaan töitä on liikaa ja palkka on huono. Tämä Tuomariliiton kysely oli todella vakava hätähuuto siitä vaikeasta tilanteesta, joka suomalaisessa tuomioistuinlaitoksessa tällä hetkellä on. Vaikka taloudellinen tilanne on vaikea, niin ajattelen, että tämä oikeusvaltio on semmoinen yhteiskunnan [Puhemies koputtaa] perusta, että siihen täytyy satsauksia tilanteessa kuin tilanteessa löytää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lundén, olkaa hyvä.

0.44 Mikko Lundén ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Minäkin tahdon — edustajat Autto ja Vestman puhuivat aivan naulan kantaan — sanoa täällä tästä minun siviiliammattistani, että puhun monen, itseni ja monen muun, sadan yrittäjän puolesta koskien myymälävarkaita. Se tilanne on aivan kestävämmän silläkin saralla: samat herrat ja rouvat tulevat joka päivä varastamaan kaupasta tavaraa saamatta rangaistuksia, ja sitten kun ne saadaan kameraan, totta kai, ja tehdään juttu, niin vuoden päästä syyttäjä soittaa, että on niin vähäpätöinen juttu, että ei nosteta syytettä ollenkaan. Se on kumminkin vuodessa noin 550 miljoonaa euroa, mikä on varkaushävikki kaupoissa Utsjoki—Hanko ja ympäri Suomen, mutta tärkeintä on kumminkin se tila, se mitä työntekijä kokee siellä, esimerkiksi kaupan kassalla, kun hänen työvuoroon tullaan jopa kirveellä tai aseella ryöstämään ne muutamat kymmit tai jotkut juoksukaljat, niin siihen minä tahtoisin kyllä ehdottomasti lisää resursseja — siihenkin asiaan. Muuten tämä oikeusvaltio toimii minun mielestäni ihan ok, mutta tässä on semmoinen epäkohta, joka oikeasti satoja yrittäjiä sapettaa joka päivä. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.